

Min hverdag med NAV

Johan Hauknes

Etter vel ti år som psykisk sjuk med depresjoner og total energitomhet, er jeg i skrivende stund verre stilt enn noensinne. Det er din skyld, NAV! Nå er begeret fullt. Jeg er 61 år gammel, og du mener jeg kan kastes på skraphaugen. Hadde jeg vært suicidal, er sjansen stor for at jeg hadde skrevet dette som et etterlatt brev til deg. Ville du tatt ansvaret for at jeg la på telefonen for siste gang? Jeg er ganske sikker på at det ikke ville skjedd.

Dette skrev jeg i sommer i en kronikk på nrk.no (3.8.2015) etter at jeg to måneder tidligere hadde fått avslag på min søknad om uførestønad, noe som medførte at NAV også trakk tilbake min AAP-stønad. Jeg skulle altså etter NAVs mening stå helt uten inntekt. Er det rart jeg ble sint?

Etter at jeg ble sjuk, har jeg mange ganger blitt møtt med NAVs etter sigende proaktive holdning til sine klienter. Og alltid sitter jeg igjen med inntrykk av et fravær av medvirkning, empati og forståelse fra NAVs side. Jeg har av NAV erfart brudd på lover og regler, opplevd ikke å bli trodd på, bli mistenkt som trygdemisbruker, og overlatt totalt til meg selv. Siden jeg nå henvender meg til deg – for meg og mine like representerer du «behandlerne» – vil jeg reflektere over ditt mulige bidrag for å hjelpe oss å takle en ekstrabelastning vi burde slippe.

I møtet med NAV har jeg følt meg retts- og verdiløs – mange ganger. NAV har gjort meg sjukere – igjen og igjen. Etter NAVs avslag ble jeg sint, frustrert og dypt deprimert. Jeg sto uten inntekt og fikk beskjed om at «du kan jo søke sosialstønad». Takk skal du f...n meg ha, NAV!

I møtet mellom meg og min sykdom er det slik jeg ser det, fem sentrale terapeutiske grensesnitt. De første to er tradisjonelle, (1) medikamentell behandling med antidepressiver og (2) terapeutisk behandling i samarbeid med psykologisk sakkyndig lege, psykolog eller behandlende institusjon. Disse to grensesnittene har i all hovedsak positive effekter, det er i hvert fall deres primære hensikt.

De tre siste grensesnittene har derimot muligheten for alvorlig å undergrave effekten av disse to. (3) er møtet med det offentlige støttesystemet, som skal sørge for en aktivt støttende og tilretteleggende prosess for å kunne vende tilbake til en «normal» tilstand. NAV er den viktigste delen av dette. I min historie har NAV gjennomgående spilt en negativ rolle. NAV har spilt en rolle jeg var totalt uforberedt på, og som mine behandlere kunne hjulpet meg å møte.

Det fjerde grensesnittet er det direkte møtet mellom meg som pasient og mine nærmeste sosiale omgivelser, som venner, familie, arbeidskolleger og arbeidsgiver. For mange av oss er forholdet til vår arbeidsgiver og arbeidslivets organisering og kultur viktig. Vi har en jobb som vi elsker, og som vi lengter etter å vende tilbake til. Men kunnskapsløshet i store deler av arbeidslivet er en stor ekstra-belastning.

Det femte og siste grensesnittet er møtet med offentligheten. Verst her er fåkunne og mange ganger også rein dumskap fra samfunnsaktører som journalister og politikere. Særlig kommer dette fram i offentlige oppslag om «jakten på trygdesvindler», som lett stigmatiserer alle oss som er uten synlige lidelser. Her er dessuten NAV en ytterligere vedkaster på bålet.

For mange av oss blir det siste grensesnittet en belastning *fordi* mange av oss framstår som velfungerende og ressurssterke. Vi er taleføre og velutdannede, i konflikt med offentlighetens myter om hva det er å være psykisk sjuk. Selv om mye har bedret seg når det gjelder stigmatisering av psykisk sjuke de siste tiårene, er det fortsatt en lang vei å gå. Selv har jeg mange ganger blitt karakterisert som «for oppegående» til kunne være sjuk. Holdningen at «dere må jo bare ta dere sammen» er det mange

vi møter som har. Denne holdningen er ødeleggende for mange av oss, fordi den bekrefter et allerede negativt sjølbilde. Vi pisker oss sjøl daglig med akkurat det samme – at vi må ta oss sammen.

Jeg har flere ganger uttrykt overfor NAV at jeg oppfatter deres møte med meg å dreie seg kun om én ting: Jeg er en utgiftspost det er NAVs oppgave å minimere. Den proaktive rollen de flagger utad, er totalt fraværende. NAV understreker stadig at de tilbyr mange funksjonsfremmende aktiviteter. For noen år siden skrøt NAV av at de skulle sørge for en aktiv og løpende dialog med meg. Gjennom det skulle NAV gi meg et tilbud som svarte på *mine* behov.

Etter ti år sitter jeg igjen med ett eneste dialogmøte, og de meget få tilbudene jeg har fått, har kommet som følge av mitt aktive pådriv. NAV har gjort lite eller ingenting for å bidra til oppfølging og tilrettelegging ved min arbeidsplass. Som klient har jeg måttet lære meg at alle mine og min leges vurderinger og uttalelser blir mistrodd og snudd opp ned på for å finne et lite hull som kan begrunne avslag. Opplevelsen av å være skyldig inntil det motsatte er bevist, forsterkes fra dag til dag. Opplevelsen av å ha sviktet meg selv, kolleger og samfunn blir ikke mindre etter NAVs bidrag.

Og her kommer min bønn til deg: Du må støtte din pasient i møtet med NAV. Det er du som er ressurspersonen i relasjonen – også på dette området. Du møter mange pasienter og kjenner dermed mange historier. Jeg kan kun fortelle en eneste historie – min egen. Alt du har prøvd å bygge opp i samarbeid med pasienten, kan rives ned på en dag, en time, på grunn av en telefon eller et brev fra NAV. Sammen har vi ansvar for å presse på NAV til å ta sin selvpålagte oppgave om proaktivt samarbeid alvorlig. Også at NAVs personale blir tvunget til å skaffe seg oppdatert kompetanse på psykisk helse.

La meg avslutte med følgende. Om det er en lykkelig historie eller om har en bitter ettersmak, overlater jeg til deg som leser. Etter at NAV på forsommeren hadde avslått min søknad om uføretrygd, klaget jeg selvfølgelig på vedtaket. Raskt fikk jeg svar med at forventet behandlingstid var *ett år!*

Da jeg sendte den nevnte kronikken til NRK, ville de ha en kommentar fra NAV Forvaltning. Da kronikken med NAVs kommentar ble publisert, fikk jeg samtidig brev fra samme enhet – NAV Forvaltning – med beskjed om min klage var tatt til følge. Vedtaket var datert dagen etter at de mottok mitt utkast. Og altså mer enn ti måneder *før* NAV hadde planlagt å svare.

Tilfeldig? Neppel! For å være sjuk med NAV må du være svært frisk. På vegne av vanvittig mange, Johan Hauknes.